

Практичне заняття 1 ПСИХОЛОГІЧНА СТРУКТУРА ДІЯЛЬНОСТІ

План

1. Загальна характеристика діяльності.
2. Психологічна структура діяльності.
3. Засоби діяльності: навички, уміння, звички.
4. Особистість як суб'єкт діяльності.

Поясніть вислів «Нехай той, хто не може досягти бажаного, бажає досяжного» Леонардо да Вінчі

Теми доповідей і рефератів

1. Ігрова діяльність, її психологічні особливості та роль у психічному розвитку дитини.
2. Навчальна діяльність та її психологічні характеристики.
3. Особистісні детермінанти діяльності та поведінки людини.
4. Відмінності між поняттями „активність”, „діяльність”, „творчість”.
5. Енергопотенціал людини та її здатність до діяльності.

Контрольні питання

1. У чому полягає докорінна відмінність між поведінкою тварин і діяльністю людини?
2. Якими є головні компоненти діяльності?
3. Як забезпечується контроль за процесом виконання діяльності?
4. У чому полягає механізм зворотної аферентації при виконанні дії?
5. У чому полягає суть процесу екстеріоризації дії?

Запитання для обговорення

1. Розкрийте взаємозв'язки людини і діяльності та їх значення. Чому діяльність трактується як форма взаємодії людини з оточуючими середовищем? Доведіть справедливність цього трактування.
2. Охарактеризуйте відомі Вам теорії діяльності.
3. Назвіть основні види діяльності.
4. Розкрийте структуру людської діяльності та розвиток компонентів.
Покажіть значення структурних компонентів діяльності та їх взаємозв'язок.

Що Ви розумієте під інтеріоризацією й екстеріоризацією?

6. Чим відрізняються навички від умінь?
7. Дайте характеристику та покажіть роль ігрової діяльності. Визначте її найважливіші психологічні особливості. Наведіть приклади.
8. Опишіть навчальну діяльність та її психологічні особливості. Які мотиви є найхарактернішими для навчальної діяльності студента? Доведіть справедливність Вашої думки?

9. Розкрийте психологічні особливості трудової діяльності людини та покажіть її роль у житті кожної людини зокрема і суспільства в цілому?
10. Розкрийте значення і сутність принципу єдності свідомості і діяльності. Наведіть докази справедливості Вашої думки.

Психологічні задачі

1. Доведіть правильність відповіді. Чи можна погодитися з точкою зору, що розумовий розвиток повністю залежить від навчання. При відповідному методі навчання кожна дитина на будь-якій стадії розвитку може повноцінно засвоїти всякий навчальний матеріал.
2. В яких прикладах мова йде про уміння, навички, звички:
- А. Людина, яка оволоділа письмом. швидко, не втрачаючи час на певні типи речень, безпомилково ставить розділові знаки.
- Б. При переході вулиці зі світлофором людина кидає погляд на нього навіть тоді, коли рух транспорту відсутній.

Тестові завдання Із даних понять побудуйте логічний ряд так, щоб кожне попереднє поняття було більш загальним по відношенню до наступного: Праця, діяльність, трудова діяльність, натискання педалі гальмів, трудова операція, м'язове скорочення.

Визначте джерело будь-якої активності особистості:

1. Світогляд, переконання.
2. Знання, ерудиція.
3. Потреби.
4. Інтереси.

Потреба – це:

1. Переживання людиною задоволення чи стану тривоги.
2. Переживання людиною емоційного незадоволення; розгубленості.
3. Переживання людиною необхідності в певних умовах життя і діяльності.
4. Стан індивіда, що виникає в результаті активної діяльності, що може забезпечити його існування.

У визначенні: стан готовності до певної активності, спрямованої на задоволення певного переживання – розкривається:

1. Потреба.
2. Інтерес.
3. Домагання.
4. Установка.

У визначенні: ідеальне уявлення результату, який має бути досягнутий у ході людської діяльності – розкривається:

1. Ідеал.
2. Інтерес.

3. Захоплення.
4. Мета.

Причини, які впливають на продуктивність навичок:

1. Вимоги з боку оточуючих.
2. Ставлення до завдання.
3. Обсяг знань.
4. Усвідомлення кожного етапу дій.

В якому з рядків перелічені види діяльності включають творчу уяву дітей?

1. Виготовлення стільця дітьми за зразком вихователя.
2. Переказ казки дітьми.
3. Малювання дітьми щойно відвіданого зимового парку.
4. Придумування дітьми казки.

Учбова діяльність – це:

1. Робота дитини на пришкольній ділянці.
2. Аналіз та розв'язання математичної задачі.
3. Аналіз картини художника і форми, кольорів, відтінків, змісту.
4. Засвоєння знань з різних предметів шкільної програми.

Вкажіть, які властивості визначають здібності до музичної діяльності:

1. Здатність відчувати емоційну виразність у русі музичних звуків, здатність до слухового уявлення поєднань музичних звуків, здатність розрізняти найменші відтінки звуків за висотою.
2. Простова уява, чіткість уявлень наочних образів, здатність переживати емоційну виразність музики.
3. Точність сприйняття кольорових відтінків, чуття мовних особливостей, здатність до абстрактних міркувань.

Практичне заняття 2

ЗАСОБИ СПІЛКУВАННЯ. СТРУКТУРА І ФУНКЦІЇ СПІЛКУВАННЯ

План

1. Місце спілкування в системі діяльностей.
2. Структура спілкування: комунікація, інтеракція, перцепція.
3. Функції і види спілкування.
4. Основні засоби спілкування: вербальні й невербальні засоби

Поясніть вислів «Підступна ця річ – культура спілкування: присутність її непомітна, проте відсутність відчуваєш відразу» С.Муратов

Питання для роздумів

Чи є спілкування частиною, стороною, аспектом сумісної діяльності або спілкування і діяльність – це два самостійних, рівноправних процесів.

Чи завжди завершеність спілкування є необхідною умовою взаєморозуміння?

Контрольні питання

1. Які є основні ознаки міжособистісного спілкування?
2. Що таке механізми психологічного впливу? Охарактеризуйте їх.
3. Які ви знаєте ефекти першого враження?
4. Що таке каузальна атрибуція і який її вплив на успішність спілкування?
5. Яке значення в спілкуванні мають невербальні засоби по відношенню до вербальних?

Психологічні задачі

1. Прочитайте уривок з книги Є.В.Тарле, зверніть увагу на те, як змінюються слова, що характеризують Наполеона в паризькій пресі з моменту його висадки в бухті Жуан до прибуття в Париж та визначте, яка функція мовлення найбільш яскраво виявляється при цьому.

Перше повідомлення: "Корсіканське чудовисько висадилося в бухті Жуан". Друге повідомлення: "Людожер іде по Грассу". Третє повідомлення: "Узурпатор увійшов в Гренобль". Четверте повідомлення: "Бонапарт зайняв Ліон". П'яте повідомлення: "Наполеон наближається до Фонтенбло". Шосте повідомлення: "Його імператорська величність очікується сьогодні в своєму вірному Парижі". Вся ця літературна гама умістилася в одних і тих же газетах, при одній і тій же редакції протягом кількох днів".

2. Перечитайте наведені нижче уривки з протоколів та визначте мовні засоби, якими користувалися вчителі в процесі формування нових знань учнів на уроці історії стародавнього світу в 5-му класі.

1) "Сьогодні ми здійснимо невелику уявну подорож по стародавній Греції... Почнемо її з великої афінської площі. Тут Збиралися вільні

афіняни на збори. Звідси вийдемо на одну з вулиць афінського міста... Давайте зупинимо кого-небудь і попросимо супроводжувати нас по Афінах. Він нас сказав, що сьогодні в Афіни прибула група живого "товару" і повів нас на ринок. Тут продавали сокири, лопати, овочі, фрукти, і поруч стояли напівголі люди з дощечками на грудях, на яких було написано вік та батьківщина. Це - раби. Тут були молоді і старі, чоловіки і жінки, а також маленькі діти, які ще не вміли ходити..."

2) "Афіни була рабовласницькою державою. В ній були раби й рабовласники. Звідки ж потрапляли раби до Афін? На рабів перетворювали військовополонених. Всю роботу виконували раби. Вони працювали в дуже важких умовах, за рахунок їхньої праці жили вільні греки. Раби не тільки мали ніякого майна, не брали участі в управлінні державою, вони були в повній владі рабовласника, який мав право не тільки продати їх, але й вбити."

3) "Раб - це пригноблений, що позбавлений засобів виробництва й існування, повністю безправний, якого могли продати, купити, поміняти, убити, тобто це повна власність рабовласника".

Практичне заняття 3

СТРУКТУРА І ФУНКЦІЇ СПІЛКУВАННЯ

План

1. Місце спілкування в системі діяльностей.
2. Функції і види спілкування.
3. Основні засоби спілкування: вербальні й невербальні засоби

Поясніть вислів «Заговори, щоб я тебе побачив» Сократ

Теми доповідей і рефератів

1. Роль спілкування у розвитку психіки дитини.
2. Основні феномени міжособистісного розуміння.
3. Основні стилі спілкування та їхня ефективність у різних видах діяльності.
4. Педагогічне спілкування та його особливості. Стилi педагогічного спілкування.
5. Принципи класифікацій і шляхи вирішення конфліктних ситуацій.

Термінологічний диктант Спілкування, комунікація, мова, мовлення, міжособистісні конфлікти, невербальна комунікація, стиль спілкування, педагогічне спілкування.

Запитання для обговорення

1. Визначте поняття „спілкування”. Що є змістом спілкування?
2. Охарактеризуйте такі функції спілкування, як регулювання спільної діяльності, самовизначення індивіда.
3. Доведіть єдність спілкування та емоційної сфери людини.
4. Розкрийте такі форми спілкування, як анонімне, функціонально-рольове і педагогічне.
5. За якими критеріями розрізняють види спілкування?
6. Що таке вербальна і невербальна комунікація?
7. У чому виявляється та від чого залежить ефективність спілкування?
8. Які стилі спілкування Ви знаєте?
9. Як Ви думаєте, що таке смисловий бар'єр у спілкуванні? Про яких умовах він може виникати?
10. Назвіть шляхи та прийоми оволодіння навичками спілкування.

Тестові завдання В чому проявляється комунікативний аспект спілкування?

1. Спілкування як процес прийняття і передачі інформації.
2. Спілкування як багатоплановий процес встановлення і розвитку контактів у процесі розв'язання завдання.
3. Спілкування як процес вироблення єдиної стратегії взаємодії в діяльності.

4. Спілкування як сприйняття і розуміння іншої людини.

В якому рядку названо особливості діалогічного мовлення?

1. Фрагментарне, уривчасте, граматичне, незв'язне мовлення.
2. Мовлення, при якому виникає необхідність одну думку виразити в різних послідовних висловлюваннях.
3. В значній мірі мимовільне мовлення.
4. Мовлення, в якому широко використовуються немовні комунікативні засоби – жести, міміка і ін.

В якому рядку називаються особливості монологічного мовлення:

1. Мовлення, смисл якого зрозумілий лише у зв'язку з ситуацією.
2. Граматичні зв'язки виражені найповніше.
3. Мовлення, яке зарані планується, програмується, готується.
4. Мовлення, в якому наступні висловлювання в більшій мірі обумовлені попередніми висловлюваннями партнерів.

В якому рядку називаються властивості внутрішнього мовлення:

1. Фрагментарне, уривчасте, граматично незв'язне мовлення.
2. Мовлення, яке зарані готується, виголошується.
3. Мовлення, яке найбільш піддається вольовому контролю.
4. Граматичні зв'язки виражені найповніше.

Як називається вид мовлення, при якому говорить лише одна особа, а решта людей лише сприймає його повідомлення?

1. Внутрішнє.
2. Зовнішнє.
3. Діалогічне.
4. Монологічне.

Визначте вид мовлення: «Дорогий Григорій Іванович! Глибоко схвилюваний високою нагородою уряду. Обіцяю з усією пристрасстю ще енергійніше виховувати загартованих, мужніх, сильних молодих людей. Міцно обнімаю і цілую як рідного батька. Ваш Микола.»

1. Діалогічне.
2. Монологічне.
3. Внутрішнє.
4. Письмове.

Практичне заняття 4

СОЦІАЛЬНІ ГРУПИ. ПОНЯТТЯ ПРО КОЛЕКТИВ

План

1. Структура, функції та рівні спілкування.
  - а) комунікативний аспект спілкування;
  - б) інтерактивний аспект спілкування;
  - в) перцептивний аспект спілкування.
2. Особистість і група. Характеристика груп.
3. Колектив як вищий рівень розвитку групи.

Поясніть вислів «Збиратися разом – це початок, триматися разом – це процес, працювати разом – це успіх» Генрі Форд

Теми доповідей і рефератів

1. Взаєморозуміння – важлива умова встановлення та розвитку міжособистісних стосунків.
2. Проблема конформізму і нонконформізму в психології.
3. Етапи та рівні розвитку контактної групи.
4. Психологічний клімат у колективі.
5. Психологічні особливості колективу.

Термінологічний диктант Група, колектив, референтна група, ідентифікація, лідерство, статус, групова інтеграція, конфлікт, колективне самовизначення.

Запитання для обговорення

1. Які є підходи до класифікації груп у психології? Дайте характеристику основних видів груп.
2. Розкрийте роль референтної групи в становленні особистості.
3. Проаналізуйте психологічні механізми сприймання людьми один одного.
4. Розкрийте сутність основних феноменів, що впливають на адекватність сприймання і розуміння людьми один одного.
5. Охарактеризуйте психологічні прояви співчуття особистості в групі.
6. Проаналізуйте основні етапи розвитку групи. Наведіть приклади.
7. Колектив – це група, але не будь-яка група – колектив. Як Ви це розумієте?
8. Назвіть критерії колективу, його відмінність від групи.
9. Охарактеризуйте рівні розвитку колективу. Як пов'язані колектив і особистість?
10. Які методи вивчення груп і колективів Ви знаєте?

Психологічні задачі

1. Чи достатньо такої характеристики колективу? Аргументуйте свою думку. „Колектив – це спільність людей, які об’єднані єдиною діяльністю та єдиними цілями діяльності?”
2. Уявіть, що Ви - президент фірми. Осіб яких типів темпераментів Ви хотіли б бачити на наступних посадах і чому? Ваш заступник, секретарка, агент по рекламі, агент по зв’язкам з громадськістю, продавець, водій транспорту, охоронець, референт.

Тестові завдання

Спільність людей, у якій не здійснюються контакти між її членами, це:

1. Формальна група.
2. Неформальна група.
3. Умовна група.
4. Мала група.

Об’єднання людей на основі єдиної спрямованості психологічної мотивації, поглядів, переконань, інтересів, симпатій і т.п. – називається:

1. Формальна група.
2. Неформальна група.
3. Колектив.
4. Референтна група.

Спільність людей, яка існує номінально (на списку) – це:

1. Формальна група.
2. Неформальна група.
3. Умовна група.
4. Мала група.

Реально існуюча або уявна група, погляди і норми поведінки якої служать зразком для окремої особистості, називають терміном:

1. Мала група.
2. Неформальна група.
3. Реальна група.
4. Референтна група.

Об’єднання людей на основі часової і просторової ознак, де кожний, хто входить в об’єднання, має власну мету, як правило, ідентичну цілям інших - називають терміном:

1. Формальна група.
2. Корпорація.
3. Асоціація.
4. Реальна група.

Відносно стійке, малочисельне за складом, пов’язане загальними інтересами, цілями, симпатіями, поглядами об’єднання людей, в якому

здійснюється безпосередній контакт між його членами, називається терміном:

1. Дифузна група.
2. Неформальна група.
3. Формальна група.
4. Трудовий колектив.

Група людей, для якої характерні організованість, психологічна згуртованість при досягненні загальної мети діяльності, обумовленої суспільно корисними мотивами, визначається терміном:

1. Колектив.
2. Макрогрупа.
3. Асоціація.
4. Корпорація.

Які з названих груп можна назвати колективами?

1. Зібрання дітей на вулиці.
2. Учнівський клас.
3. Група учнів, які під час спільної роботи висаджують дерева.
4. Вчителі, що працюють в одній школі.

Найважливіші фактори, від яких залежить психологічний клімат в колективі?

1. Наявність представників різної статі
2. Стиль керівництва колективом
3. Інтереси членів колективу
4. Взаєморозуміння і взаємовідповідальність членів колективу

В якому з запропонованих варіантів дається найповніша характеристика лідера групи:

1. Розум, енергійність, увага, збудження, сила волі, організаційні здібності, витримка, тактовність, геніальність.
2. Енергійність, повага до людей, тактовність, розуміння задач і цілей групової діяльності, організаторські здібності, схильність до спілкування, знання справи.
3. Здібність стихійно впливати на групу, обдарованість, професійна підготовленість, високий авторитет, розум, культура мови, загальнолюдська культура.
4. Енергійність, уважність до людей, готовність допомогти, добра пам'ять, ерудованість, високий інтелект.